

Wellicht...

(Juni 2013)

“Het was een foutje wellicht, een verspreking jouwerzijds misschien. Er staat toch duidelijk in de tekst ‘misschien’, waarom zeg je dan wellicht. Heb je daar een reden voor misschien?”

Ik blader door het script door de uitgever ter hand gesteld. Ja, inderdaad, dat staat er: misschien, maar wellicht is misschien niet geheel volgens de verwachting. Van misschien gaat immers niets uit, alleen wellicht, als dat licht in ontkenning wordt, als het wordt vervangen door misschien, pas dan gaat het uit.

Het zijn zo maar wat gedachten tijdens een toneelrepetitie. Het bijbelverhaal Ester wordt gespeeld en gezongen in de Burchtstraatkerk te Middelstum, die we sinds een paar maanden Hoeksteenkerk noemen. Hoeksteen van welke samenleving, het is me een raadsel. Een raadsel herbergt iets, draagt een geheimenis in zich mede waar we de vinger niet achter kunnen leggen. Anders hadden we geloof –dat raadselachtige- wel zeker weten genoemd, geloof ik. Daar is geloof ook op gebouwd. Een gezonde dosis twijfel, want door een weifelende twijfeling die voelbaar is, wordt je er bij betrokken. Wordt je de mystiek van het geloof ingezogen en worden je zintuigen geprikkeld. Zekerheid draagt slechts passiviteit uit. ‘Wie waiten vanzulf ja aal hou òf t zit’, hoor je naar gereformeerd dogma orakelen. Volgens velen daar, is twijfel de bron van ongeloof. Maar ongeloof zet radartjes in beweging waarvan je niet wist dat je ze had. Blader door het beleidsplan met de weinig inspirerende titel ‘naar een gastvrije gemeente’. Lees in dit document van de PKN-fusiegemeente in wording dat men de ongelovige Thomasdienst die jaarlijks wordt gehouden, wil schrappen. Er komen nu eenmaal te weinig mensen, dus hup, kieperen we Thomas als een Jonas overboord. Het is slechts de halve waarheid. Thomas werd verbannen naar een eenzame zondagmiddag in plaats van een dienst om half tien. In een buurgemeente wordt twijfel, ongeloof als vertrekpunt genomen, met een richting. Een levenspad naar een wellicht van licht, dat een mensenleven duurt. Dat spreekt me aan. Met dit schrijven laat ik die Middelstumer duisternis achter gesloten gordijnen gaan.

Als je via de populaire zoekmachine Googled op ‘misschien’ dan krijg je 59,3 miljoen resultaten. Ondanks een in mijn beleving een meer positieve betekenis moet ‘wellicht’ het met slechts 19,1 miljoen resultaten doen. Deze zoekvondst brengt voor mij wellicht enigszins licht in het duister. Google maakt de verhoudingen duidelijk, binnen de fusie in wording in M’stum. We staan voor ingrijpende keuzes. Kiezen we voor Misschien (Hoeksteenkerk) en blijft Wellicht (Hippolytuskerk) in duisternis achter? Meer dan tweederde van de diensten vind plaats in de Hoeksteenkerk uit 1844. Een preekschuur van ‘Misschien’. Op deze plaats vinden de musicalrepetities plaats, dus is misschien, zoals genoemd in de musical, niet ver bezijden de waarheid. Misschien is een verschijnsel waarin slordig met het schijnsel, het Licht wordt omgesprongen. Misschien, het is één van de vertakkingen aan de boom van Geloof naar Zekerheid. Verder hangen aan deze boom van Duister naar Licht de takken laaghangend fruit met fraaie vruchtwoorden als altemet, misschien, mogelijk en wellicht. Taalsensitieven zullen in deze woorden nuanceringen opmerken, die anderen wellicht ontgaan in een grijsmist van welduister, wat weliswaar of niettemin ontluisterend is, of kan zijn als je er gevoelig voor bent.

Wij zijn ten diepste als het licht, of streven er naar licht aan het licht te laten komen zoals licht bedoeld is: helder, liefdevol, sprankelend, schijnend door en door. Waarom hangen we er maar al te vaak met graagte een wolk aan gordijnen voor? Als een doekje voor het bloeden, als teken, verwijzing naar de zondeval misschien? Dat is zonde inderdaad. Hebben we iets te verbergen dat de gordijnen dicht doet? In de musical verwoord koning Ahasveros het als volgt tijdens de voorbereidingen voor een feest: ‘ik wil tintelen, stromen....oh ja, daar wil ik een gordijn’. Goed en kwaad in één zin. In dat stuk katoen zie ik de gemeente van misschien, de hoeksteenkerkers, gevangen in hun kerker van blindheid voor slechts materiele zaken als pompeuze boxen aan de muur die de leegte trachten te overschreeuwen. Zie een groot scherm boven de kansel en een monitor op de preekstoel zodat de preekkanselaar kan zien wat er achter zijn hoofd gebeurt.... Men is volgens het beleidspapier voornemens de organist wat vaker te laten zwijgen ten faveure van een huisband, nu ook met drummer. Men probeert met een laatste strohalm, naar de tijdgeest te grijpen, maar de geest lijkt uit de tijd te zijn verdwenen.

Dan is er die plaats van Wellicht, waarvan de gemeente opgegaan is in witte rook of verdwenen is naar elders. Die prachtige **Hippolytuskerk**. Eeuwenoud cultuurgoed uit 1445, waar ons dorp in een kring in de eeuwen daarna omheen gebouwd is. Een plaats van Wellicht, één van de zuiverste carillons –nog niet aangedaan door uitstoot van luchtverontreiniging- maar troost u: RWE komt er met een grootse kolenstook aan, dus ook deze

zuivere klank gaat langzaam richting maan. Dit godshuis –plaats van Wellicht- wordt aan zijn breekbare arm weggebracht naar het opvang- en verzorgingstehuis Stichting Oude Groninger Kerken. Goddank is er een wachtrij van een stuk of zeventien andere oudjes. Er moet een bruidsschat overlegd worden van ongeveer twee ton, dat naar verwachting alleen maar meer wordt nu het inflatiespook de rente met mes en vork oppeuzelt en daarna hongerig van tafel gaat. De onzekerheid van een trillende ondergrond, gevoed door een samenleving die alleen maar NAM, zal ook hier zijn scheuren nalaten waardoor het risico in de afdankprijs zal worden verdisconteerd.

De bruidsschat –een bepaalde hoeveelheid jaren geschat onderhoud- wordt betaald uit nagelaten legaten. Ik kan me voorstellen dat zij –hen die ons iets nalieten- zich in hun graf zullen omdraaien als zij horen dat hun bij leven, zuinig bijeen gespaarde centen worden gebruikt om de kerk koud op afstand te plaatsen. Een plaats waar zij warmte, een innige band mee onderhielden.

De gemiddelde Middelstummer die ik spreek op straat, heeft geen weet van dit onnadenkende kerkenraadsplan. Het is toch de kerk van de inwoners van het dorp? In de belevingswereld is de Hippolytuskerk een dorpskerk (de Hoeksteenkerk daarentegen is eigendom van de gereformeerden, later overgegaan in de PKN). Een jaarlijkse, structurele geïndexeerde opzijlegging van 10.000 euro is genoeg om de Hippolytuskerk in eigen beheer te onderhouden. Mocht er geld nodig zijn voor onderhoud, dan gaat de verbondenheid en vrijgevigheid aan Hippolytus veel verder, dan bijvoorbeeld de Hoeksteen- of de vrijgemaakte kerk. Jaren geleden is tijdens een hervormde gemeente-avond eens geopperd een stichting op te richten: 'Vrienden van Hippolytus', een initiatief van wellicht, of doet u dat af met misschien? Is het een alternatief om de Hoeksteenkerk, die relatief eenvoudig voor andere doeleinden geschikt te maken is, te verkopen? Voor bijvoorbeeld het symbolische bedrag van één euro aan woningstichting Wierden en Borgen die dan opdracht meekrijgt om er seniorenwoningen in te bouwen. Met de conditie dat de prachtige glas-in-loodramen het licht moeten blijven doorgeven en dat het uiterlijk van buitenaf onveranderd moet blijven. (uiterlijk, de buitenkant vind men immers zo belangrijk). Kerkgang kan plaatsvinden in onze Hippolytuskerk zoals-ie bedoeld is: voor en door het dorp. Vergaderingen, catecheses en ander kerkenwerk kan gestalte krijgen in de naastgelegen pastorie en in het hervormd gebouwtje. Het is zondermeer betreurenswaardig dat de pastorie verhuurd is zonder dat daar vooraf de gemeente in gekend is.

Eens per maand komt de gemeente nog een uurtje op bezoek, op zondagochtend half tien. Deze plaats, waar je nog een Echo hoort als je je oor te luister legt. Dat prachtige gevoel dat je stem doorgedragen wordt de tijd in, als je zelf al bent verstilt. Het maakt ons kleinietig, slechts een seconde in de tijd van eeuwigheid. Een stilte die spreekt als je opkijkt naar de beschilderde gewelven. Echo, volgens de Griekse mythologie was ze een nimf die

door Narcissus bot werd afgewezen. Het meisje verkommerde in luddevedu, haar warme hart werd steen en alleen haar stem, haar echo bleef voortbestaan. Narcissus liet na haar, nog vele anderen een blauwtje lopen, waarbij één (Artemis) hem toewenste dat hij zelf ook eens zo'n onbeantwoorde liefde mocht beleven. En het geschiedde in die dagen dat er een gevoel uitging van Amor (liefde). Na een dag jagen bij een rimpelloos meertje, werd hij hopeloos verliefd op zijn eigen spiegelbeeld, zichtbaar aan de waterkant. In love op zijn eigen, ongrijpbare verschijning, was hij niet

meer in staat te eten, zijn geliefde spiegelbeeld beantwoordde zijn toenaderingspogingen direct, maar het vervluchtigde, verwaterde tegelijkertijd. Narcissus stierf van verdriet, een narcist werd geboren: "Kijk ons eens, zie ons het eens met onszelf getroffen hebben". Volgens het beleidsplan geeft de Hoeksteenkerk uitdrukking aan de emancipatie, het zelfbewustzijn en het gegroeide zelfvertrouwen. Dat zelfvertrouwen lijkt ons naar het hoofd te zijn gestegen. Lees stukken in de media over musical Ester die dan nog moet komen. Enige bescheidenheid is ons vreemd, want de kerk moet toch vol?

Het wrangt voor m'n gevoel: het moet commercieel, zie op de be-amer in de pauze spo(nso)ren van misschien. Narcissus, het doet me denken aan 'misschien', dat heeft met wellicht niets te maken. De geschiedenis herhaalt zich, de Echo (Hippolytuskerk) wordt meedogenloos afgewezen, ook in deze tijd. We vervangen haar in de kerk van 'Misschien' door een galm die we zelf kunnen voortbrengen door onze microfoon en speakers van ontluistering. De man aan de knoppen brengt dat ongrijpbare, dat wat is, dat wat voortleeft, naar de knoppen op deze plaats van Misschien. Wij zitten aan de knoppen en daarheen gaat het dan ook. Niet Uw, maar onze wil geschiedde, bedoelen we in gebed.

Echo van wellicht, of een Narcist van misschien. Wil geen eenheid breken naar gebrokenheid, maar de richting is op het kerkelijke erf in Middelstum bepaald, als een wet van Meden en Perzen. De fusie, laat ik duidelijk zijn, daar ben ik mordicus **voor**. Maar niet zoals we het nu inhoud geven, waar de diepere onderlaag uit wordt gefusilleerd. Fusie, het is mensenwerk, een woord van misschien, maar dat betekent niet dat het menselijk (wellicht) is. Ja, je mag je verzetten, in een column in het kerkblad (kerkINformatie) bijvoorbeeld, maar daarin mag de redactie redigeren en is de lengte begrenst. Het maakt mij uitgeschreven en dat zal ik dan ook doen, me uitschrijven bij deze gemeente van misschien, door middel van dit schrijven. Met de individuele mensen is niets mis, integendeel. Maar hoe wij de het kerkenwerk vorm hebben gegeven, ik voel me er niet meer thuis.

Had achteraf eerder moeten opzeggen. Op het moment dat vorig jaar de overledenen werden herdacht op de eeuwigheidszondag. Juist op het moment dat mensen voor elkaar het licht aanstaken, d.m.v. waxinekaarsjes knipoogde dat grote Licht van betekenis door de fraaie glas-in-loodvensters, als teken van troost, althans zo zag, beleefde, voelde ik het. André Troost schreef er een prachtig lied over, dat opgenomen is in de bundel Tussentijds:

*1. Geef, o Heer, dat onze namen
in uw licht te lezen zijn,
zoals lijnen in de ramen
door het zonlicht zichtbaar zijn.*

*3. schrijf dan onze namen over
met uw stift van louter licht,
laat de letters -ach hoe pover-
lijnen zijn van uw gezicht!*

*2. Als de dag dreigt weg te dromen,
als de dag zich binnendringt
en niet aan het licht doet komend
dat Gij ons bestaan omringt,*

*4. Straal vandaag door alle ramen
Met uw zomerzonneshijl;
Heer, dan zullen onze namen
In uw licht te lezen zijn.*

Ons antwoord is veelal troosteloos. Er hoeft maar een gemeentelid met de ogen te knippen of de gordijnen worden gesloten, het licht wordt verdonkeremaand. In een dergelijke omgeving is een derde van het aloude of nieuwe liedboek niet meer geloofwaardig te zingen. In meerdere gesprekken met kerkgangers wordt me duidelijk dat het licht in ogen schijnend, hinderlijk is. Maar als men zelfs binnen een kerkgemeenschap elkaar dat licht niet in de ogen gunt.... Als één het licht niet wil zien, moet de rest van de gemeente in schaduw leven? Hoor notabene een -zojuist vertrokken- predikant tijdens een lunchconcert van Concordia letterlijk zeggen: "Er valt teveel licht in deze kerk". Een hemels Godshuis, zelfs een voorganger vlakt het af tot een aards gebouw waar beeldscherm en be-amer als God zelf aanbeden worden. Waar grote speakers aan de wand hangen en een groot mengpaneel op de achterste bank geïnstalleerd is.

Kosten noch moeite werden gespaard om geluid en licht voor Ester te optimaliseren. Meer dan tweeduizend euro voor drie dagen musical (met inbegrip van korting door de sponsor). Toegegeven, dan heb je ook wat, Van den Ende zou er jaloers op worden. Maar zie tegelijkertijd dat een opname van een trouw- of rouwdienst in alle knulligheid plaatsvindt op een cassettebandje die daarna in twintig stukken geknipt en gebrand wordt naar een cd-tje van belabberde kwaliteit. Zorg dat de basis der dingen goed is. Terug naar de eenvoud is meervoud dat goed is. Voor een paar honderd euro zet je er voor de komende tien jaar opname-apparatuur neer van puike kwaliteit.

Keer terug naar uw roots, geen uiterlijke vertoning, maar juist in de soberheid der dingen schuilt een innerlijke diepte die het hart weet te raken. De kunst is juist het weglaten van overbodigheden. Maar de verkeerde keuzes worden te lang structureel gemaakt. Met als dieptepunt een zon die op komt op de beamer, daarin huist toch ons Godje van arrogantie, een geest van misschijsel? Daarin is toch al het goddelijke verdwenen?

Zo zijn er wel meer (kleine) voorbeelden van het misschijsel dat wij er van gemaakt hebben. 'In deze tijd mag niemand zwijgen'. Zie de gastheer tijdens het naspel van de organist, tijdens de uittocht van de mensen, het licht reeds doven. In één ademteug gaat het licht in rook op. Als schrale troost zijn de gordijnen weliswaar open, wat voornamelijk te danken is aan het licht dat een roes van zwaarbewolktheid uitslaapt. Antwoorden wij dat met een: 'Orgelist haile dag wel deurspelen kin?' Als laatste, gaat het licht toch uit? Of vergis ik me en gaat het licht voor ons uit? Dan wel graag onder orgelbegeleiding. Pas als het orgel zwijgt mag het licht gedoofd worden. Hetzelfde gebeurde vandaag (23 juni 2013) tijdens de doopdienst van m'n nichtje Marieke in Dokkum. Voor ik mijn broer en schoonzus de hand kan drukken is de kaars door de ouderling al uitgeblazen....een misschijsel van gastvrijheid in een kerkzaal die ze 'de Herberg' noemen. Het kan zoveel sfeervoller, warmer ook. Zie in **Huizinge** voorafgaand aan de dienst twee kaarsen branden. Vader en Zoon, aangestoken aanstekelijk. De paaskaars krijgt haar licht na de mededelingen van de ouderling. Het is alsof de Heilige Geest aangestoken wordt en woorden van betekenis krijgt via de predikant. Drie kaarsen. Na afloop staan de mensen in het koor met een kopje koffie (met iets lekkers van de bakploeg). Één kaars in het koor laat de drie kaarsen bij de kansel ineenvloeien tot een wellicht van drie-eenheid.

Wellicht en Misschien, je kunt er prachtig over denken, de diepte in. Wellicht licht iets verder naar de verwachting dat iets zal slagen, wellicht nadert waarschijnlijk meer, meer dan misschien wellicht. In plaats van het licht er te laten zijn -als het aanwezig is in de ander of via de vensters die op de wereld gericht zijn misschien- willen wij zelf invloed hebben op dat licht en zelf de vingers krijgen achter die mysterieuze kracht van de verbeelding, die schijnt zonder de werkelijkheid in duisternis achter te laten.

Verheffen wij dat hemelse licht dat door hoge vensters schijnt, geven wij daar een metafysische betekenis, een wellicht van licht aan? Licht is datgene wat je in iets ziet, waar je door geraakt wordt, maar wat je niet aanraakt of vast kunt pakken. Wat er is, zonder dat het bestaan nodig heeft. Dat is licht en licht is energie, is liefde. Je kunt iemand de liefde verklaren, maar als je het uitlegt is het al aan het sterven.

Zing op zondagochtend *'Morgenglans der eeuwigheid, licht aan 't eeuwig licht onttogen'*. Dat eeuwig licht, die bron die zon die van niemand is, en daarmee dus van iedereen. Iedereen mag haar oogsten, een zonnepaneel op een dak als zon in de ogen. Vielleicht zien we bij onze burens in het Oosten, daar waar de wijzen vandaan komen. Op het gebied van zonne-energie klopt dat. Vielleicht het van alle daken, een goddelijke energie, door en voor mensen die elkaar van energie voorzien. Juist kerken moeten daarin eens hun licht laten schijnen. Wij misschien elkaar met in onze achtertuin, de kolencentrales in aanbouw, is dat ons Vielleicht? Is vielleicht, twee nostalgische straatlantaarns op de oprit van de kerk? Noemen wij dat licht aan 't eeuwig licht onttogen? Licht, vergroent op een markt van vraag en aanbod van een schimmige handel en wandel in groencertificaten? Dat is toch bouwen aan de eeuwigheid met een vergezicht dat niet verder reikt dan de horizon van kortzichtigheid? Voel me als een Mordechai, zittend op een eenvoudige rotsblok van wellicht, waarvan we een troon van misschien hebben gemaakt. Zie mezelf met een ongemakkelijke tronie. De wieltes op de foto hiernaast, rijdend naar de waan van de dag in het attractiepark, een Sprookjeshof dat we van het leven gemaakt hebben. 'Je zapt gewoon naar het andere net als het nieuws je niet bevalt', ik hoor het mezelf zeggen en doe precies hetzelfde.

Misschien we elkaar weg of wellicht we elkaar bij. Op toneel is dat gemakkelijk, hoor mezelf, wijzend naar boven: 'God in Mensen...'. Maar zelf voel ik me ook net zo onmachtig. Licht, wat is dat? Een richting, een doel, gevoel wellicht? 'Als wij ons licht laten stralen, geven we onbewust andere mensen de gelegenheid hetzelfde te doen', prachtige woorden van Nelson Mandela. Hoelang zou zijn licht nog stralen? Licht kent vele verschijningsvormen, één daarvan is de liefde. In het voorportaal van de liefde, de verliefdheid, ontstaan prachtige initiatieven. Je gaat ruimer denken, je stapt af van je ego-troon en alle aandacht, vooral van het hart is gevestigd op de ander. Er ontstaat een onbaatzuchtige horizonwijde ervaring waarin zelfzuchtigheid verdampt. Waar kiezen we binnen de kerk voor en waardoor wordt u het meest geraakt. Als uw geliefde zegt: 'Jij bent het wellicht', of springt uw hart als een lammetje in de wei bij: 'Jij bent het misschien', dat is toch lamgeslagen licht. De twijfel mag er zijn, het is de voedingsbodem van geloof in een betere wereld. Hoe zou het eruit zien als we ons iets meer laten leiden door ons hart in plaats van geldelijke belangen, invloed, machtspelletjes. Een Rutte in love laat geen asielzoekers wegzetten als criminelen omdat wij dat zo hebben afgesproken in onze wet van meden en perzen, een regeerakkoord. Als de topmannen van RWE op het juiste moment verliefd waren geweest, was die kolencentrale er nooit gekomen. Geen energiereus die met een pruillipje spreekt over negatief verbruik, in plaats van een ruimhartig geven door de consument. Zal de liefde ooit zo ontwapend zijn dat er vrede is, overal? Nee, want wij geloven in een gevechtsvliegtuig, een JSF die voor hij gevlogen heeft, al is neergestort. Een Fyra zien we ontsporen in gebreken, uiterst fyrieus. Een drome -laf onbemenst- op afstand bestuurd, wordt wakker op een nachtmerrie die er in galop vandoor gaat. Vluchtend hoeft getrappel door de realiteit waar wij met zijn allen een onderdeel van zijn.

Soms, even zie ik een sprankeltje wellicht onder ogen, in een wereld van misschien.
Waar kiezen we voor, of staan we met de mond vol tanden.
Is het een druppel op de gloeiende plaat, of de druppel die de emmer doet overlopen?
Zelf loop ik over, vooral van en uit onmacht.

*Schrijf dan mijn naam maar over
met uw stift van louter licht,
laat de letters –ach hoe pover-
lijnen zijn van uw gezicht.*